

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД
ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА**

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

Извештај за 2016. годину

Садржај:

1. Увод.....	4
2. Активности Народне банке Србије у 2016. години.....	4
Непосредне контроле.....	4
Посредни надзор и посредне контроле.....	5
Дозволе, сагласности и остале активности надзора.....	6
Развојне активности.....	7
Стручни испити.....	8
3. Тржиште осигурања.....	9
3.1. Општи показатељи.....	9
3.2. Учесници на тржишту.....	12
Друштва за осигурање.....	12
Остали учесници на тржишту.....	13
3.3. Структура портфеља осигурања.....	13
3.4. Билансна сума и билансна структура.....	16
Билансна сума.....	16
Структура активе.....	17
Структура пасиве.....	18
4. Показатељи пословања.....	19
4.1. Адекватност капитала.....	19
Резултати стрес-теста сектора осигурања у Србији.....	20
4.2. Квалитет имовине.....	22
4.3. Инвестирање средстава техничких резерви.....	22
4.4. Реосигурање.....	23
4.5. Профитабилност.....	24
4.6. Ликвидност.....	25
5. Изречене мере надзора које се јавно објављују.....	26
6. Друштвена одговорност и заштита права грађана.....	27
7. Закључак.....	28

Списак скраћеница и појмова

млн	милион
млрд	милијарда
ТЗ	три тромесечја у години – период од 1. 1. до 30. 9.

1. Увод

Законском регулативом надзор над највећим делом финансијског сектора поверен је Народној банци Србије. У 2016. години овај део финансијског сектора обухватао је следеће финансијске институције: 31 банку, 23 друштва за осигурање, 16 давалаца финансијског лизинга, седам добровољних пензијских фондова, осам платних институција и једну институцију електронског новца.

2. Активности Народне банке Србије у 2016. години

Активности Народне банке Србије у 2016. години биле су усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања, обезбеђивање услова за развој сектора и развој функције супервизије, а тиме и на обезбеђење заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

Непосредне контроле

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања у 2016. години извршене су планиране непосредне контроле седам субјеката надзора – пет друштава за осигурање, једног друштва за реосигурање и једног од других субјеката надзора (банке која има сагласност Народне банке Србије за обављање послова заступања у осигурању). Поред планираних, у 2016. години је извршена и ванредна циљана контрола код једног друштва за осигурање.

Контрола код три субјекта надзора подразумевала је свеобухватну контролу, код два субјекта надзора – контролу ризичних активности и код једног друштва за осигурање – контролу спровођења мера надзора. За све поступке су сачињени записници о извршеној контроли, а у пет случајева и службене белешке по примедбама на записник о контроли.

Свеобухватним контролама код два субјекта надзора констатоване су мање значајне незаконитости и неправилности, које нису битно утицале на пословање ових субјеката, односно пропусти који се могу отклонити корективним мерама надзора, као што су пропусти у систему управљања, у смислу изложености ризицима у пословању, пропусти у рачуноводственом евидентирању и сл.

При циљаним контролама ризичних активности код три субјекта надзора у средишту пажње било је пословно планирање, тржишно понашање ових друштава за осигурање посматрано кроз поступање по приговорима и предуговорно обавештавање уговарача осигурања, рентабилност одређених врста осигурања, рачуноводствено евидентирање и трошкови спровођења осигурања.

Значајни пропусти уочени су код евидентирања трошкова спровођења осигурања, што је даље утицало на кршење прописа који уређују обавезно осигурање у саобраћају, нереалних резултата пословања по врстама осигурања, односно непоузданих биланса успеха по врстама осигурања.

Контролама су, такође, констатоване неправилности у информисању уговарача осигурања, односно осигураника о правима из закљученог уговора о осигурању, нејасно и нетачно оглашавање производа осигурања и сл. Посебна пажња је посвећена и тржишном понашању субјеката надзора посматрано кроз контролу: канала дистрибуције и промотивних активности, поступања по одштетним захтевима у осигурању од аутоодговорности, поступања субјеката надзора по приговорима и вођење евиденција о томе, пословања с повезаним лицима и сл.

Извршеном контролом спровођења мера надзора код једног друштва за осигурање констатовано је да су мере Народне банке Србије делимично спроведене, због чега су наложене нове мере надзора. У 2016. години извршена је и непосредна провера извештаја о изреченој мери према једном друштву за реосигурање, којом је утврђено да је мера спроведена.

Код једне контролисане банке која има сагласност за обављање послова заступања у осигурању констатовани су пропусти у вези са информисаношћу клијената банке о производима осигурања, односно пропусти приликом пружања информација на начин прописан законом пре закључења уговора о осигурању.

Након спроведених контрола, а за поступке за које су се стекли услови изречене су мере надзора за укупно девет субјеката надзора – пет субјеката надзора по контролама извршеним на крају 2015. године и четири субјекта надзора по контролама извршеним у току 2016. године. Новчана казна је изречена према три субјекта надзора.

Поред наложених мера, донета су и четири закључка о обустави поступка непосредне контроле због тога што су неправилности утврђене контролом отклоњене у току саме контроле или у року за примедбе или након спроведених мера надзора, а у једном случају због престанка обављања делатности осигурања.

Поред спровођења планираних непосредних контрола, активности током 2016. године подразумевале су и контролу извештаја о спровођењу мера надзора изречених у 2015. години код 13 субјеката надзора, о чему су сачињене службене белешке.

Посредни надзор и посредне контроле

Паралелно с непосредним контролама, у Народној банци Србије вршена је перманентна анализа, као и праћење и контрола пословања свих субјеката надзора из делатности осигурања са економског, правног и актуарског аспекта. Писменим или електронским путем примљени су и проверени извештаји које су

субјекти надзора достављали у складу са законом утврђеним обавезама или које је на посебан захтев обезбедила Народна банка Србије. На основу тих података извршена је свеобухватна анализа и процена ризичности пословања друштава за осигурање/реосигурање и на основу тога је сачињен план контрола за 2017. годину.

У ситуацијама за које је регулаторни оквир дефинисао такво поступање, а на основу примљене документације и података, записнички су извршене две посредне контроле пословања друштава за осигурање, од којих је једна и окончана у 2016. години. Предмет обеју контрола била је веродостојност извештаја које друштва за осигурање сачињавају и достављају Народној банци Србије, другим регулаторним телима и јавности. Како је у једном случају утврђено да постоје теже неправилности у погледу наведеног, по том основу према друштву за осигурање изречене су мере надзора које се јавно објављују¹ (разрешење чланова управе). Мере су извршене, што је и констатовано одговарајућим актом Народне банке Србије.

Дозволе, сагласности и остале активности надзора

У оквиру активности надзора над делатношћу осигурања, Народна банка Србије обавила је и читав низ других, редовних активности као што су обрада различитих врста захтева за издавање дозвола и сагласности, давање стручних мишљења и слично.

У току 2016. године посебна пажња је посвећена обради захтева за усклађивање са Законом о осигурању, што је била комплексна вишемесечна активност која је подразумевала темељну анализу пословања и аката друштава за осигурање/реосигурање и других субјеката надзора, као и обезбеђивање испуњења нових регулаторних стандарда и критеријума. Друштва за осигурање/реосигурање су у поступку усклађивања, између осталог, реструктурирала инвестициони портфолио, испунила нове услове у погледу адекватности капитала и успоставила системе за извештавање о тим величинама. Решења о усклађивању с новим регулаторним оквиром подразумевала су и дозволе за рад, према врстама осигурања, на начин на који их је утврдио важећи Закон о осигурању. Поступак усклађивања успешно је окончао шест друштава која се баве свим врстама животних и свим врстама неживотних осигурања, пет друштава која се баве свим врстама животних осигурања, осам друштава која се баве свим врстама неживотних осигурања, као и четири друштва која се баве реосигурањем. У складу са одредбама прописа, друштва која се истовремено баве животним и неживотним осигурањима успоставила су одвојено управљање имовином која служи или може служити за измирење обавеза по основу осигурања, припадајућим капиталом и обавезама.

---

¹ Видети детаљније у поглављу бр. 5.

Народна банка Србије редизајнирала је систем извештавања, у складу са изменом регулативе, али и потребама корисника, тако да је сет података о пословању друштава за осигурање шири и квалитетнији. Успостављени су и јавни регистри тржишних учесника, преко којих сва заинтересована лица могу обезбедити податке о субјектима надзора. Нови регистри доступни су на интернет презентацији Народне банке Србије.

Развојне активности

Активности Народне банке Србије, усмерене на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања, односиле су се првенствено на припрему Солвентности 2 у Србији.

У јулу 2016. године усвојена је Стратегија за имплементацију Солвентности 2 у Србији, којом се, у складу с процесом приступања Европској унији, планира фазна примена. У планираном року је окончана прва фаза спровођењем следећих активности: анализа могућности искључења примене директиве Солвентности 2 на најмања друштва, анализа спремности и капацитета друштава за примену Солвентности 2 и геп анализа усклађености домаће регулативе која се односи на осигурање и Солвентности 2, уз идентификовање потребних измена домаће регулативе ради обезбеђења пуне усклађености са Солвентношћу 2.

Значајна активност Народне банке Србије усмерена на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања јесте и усклађивање законодавства Србије с правном тековином Европске уније у области осигурања. Преговори о чланству Србије у Европској унији обухватају преговоре о условима, динамици и начину преузимања и примене правне тековине Европске уније, које су подељене у 35 поглавља. Народна банка Србије је руководећа институција у преговарачкој групи 9 за финансијске услуге. Услуге осигурања и професионалних пензија представљају посебну подобласт у оквиру те преговарачке групе. Представници Народне банке Србије у овом процесу наставили су с предвиђеним активностима, које су се, између осталих, односиле на израду преговарачких позиција за: Солвентност 2, Осигурање од аутоодговорности, Дистрибуцију осигурања и Финансијске извештаје друштава за осигурање.

У оквиру развоја функције супервизије Народне банке Србије у 2016. години спроводиле су се активности на: унапређење показатеља раног упозорења у складу с новом регулативом путем њиховог ажурирања, увођење додатних показатеља, као и проширење субјеката које обухватају показатељи раног упозорења; едукацији и стручном усавршавању запослених у Народној банци Србије и сл.

Народна банка Србије је у 2016. години први пут успешно спровела микрострес-тест сектора осигурања у Србији како би се идентификовала изложеност ризицима појединачних друштава за осигурање и њихова способност да управљају ризицима.

Стручни испити

Народна банка Србије посветила је посебну пажњу едукацији овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Новом регулативом утврђено је да та лица пре приступања полагању испита у Народној банци Србије треба да прођу одговарајуће нивое обуке како би стекли сва потребна знања и адекватно обављали послове који им предстоје.

Ради подизања нивоа компетенција лица која су стекла овлашћење за обављање послова посредовања или заступања у осигурању, као и утврђивања коначног списка активних у том послу, уведена је обавеза континуиране едукације, чијим ће се испуњавањем лица задржати у одговарајућем регистру и моћи да обављају делатност.

Као партнерска институција у наведеном послу, ангажована је Привредна комора Србије, која је, уз учешће еминентних стручњака из области осигурања, у више градова Републике Србије организовала обуке за стицање звања или за континуирано усавршавање посредника, односно заступника у осигурању.

У 2016. години у Народној банци Србије организована су два испитна рока за полагање стручних испита за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању. Стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању у истој години положило је 596 лица, која су претходно прошла и стручну обуку на описани начин.

3. Тржиште осигурања²

3.1. Општи показатељи³

У 2016. години глобални раст економске активности био је позитиван, али је оцењен као успорен и најслабији у посткризном периоду. Процењен реалан раст бруто домаћег производа у 2016. години износио је 2,3%, након раста од 2,7% у 2015. години.

Умерен опоравак очекује се у 2017. години, с прогнозом раста од 2,7%, углавном вођен растом у извозно оријентисаним економијама.

Процењен реалан раст глобалне *премије неживотних осигурања* у 2016. години износио је 2,4%, при чему у развијеним земљама 1,7%, у земљама у развоју 5,3%, док је у региону централне и источне Европе, након две година пада, забележен раст од скоро 5,0%. У 2017. години прогнозиран је у односу на 2016. годину нешто нижи реалан раст на светском нивоу 2,2%, у развијеним земљама 1,3% и за регион централне и источне Европе око 4,8%, док у земљама у развоју виши – 5,7%.

Премија животних осигурања у 2016. години бележи на глобалном нивоу процењен реалан раст знатно виши у поређењу с растом премије неживотних осигурања, и то 5,4%, при чему у развијеним земљама он износи 2,0%, у земљама у развоју 20,1%, док у региону централне и источне Европе, четврту годину за редом, бележи пад. У 2017. години прогнозирани глобални раст премије животних осигурања је 4,8%, у развијеним земљама 2,1%, у земљама у развоју 14,9%, а процењен је и раст у региону централне и источне Европе.

Четири државе с највећим учешћем у укупној премији оствареној на светском тржишту (САД, Јапан, Кина и Велика Британија) у 2015. години покривале су више од половине тог тржишта (54,3%), док је Србија према оствареној премији на 86. месту у свету.

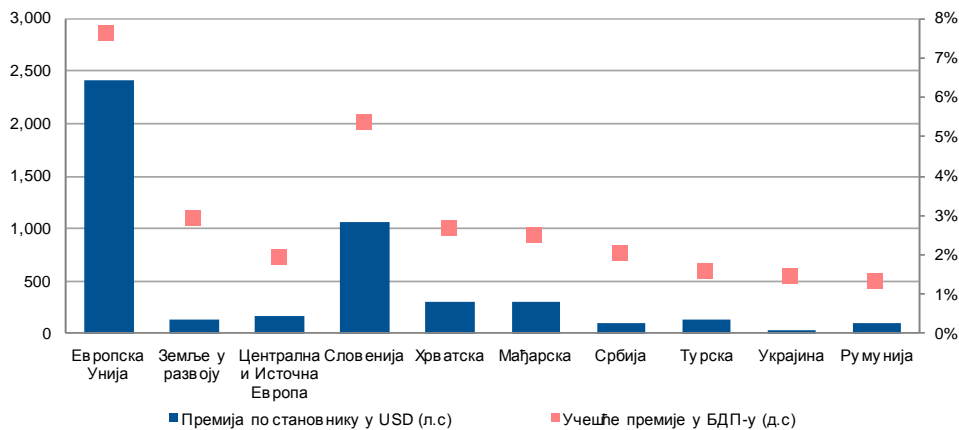
Сектор осигурања у Србији је и даље неразвијен и по степену развијености налази се знатно испод просека земаља чланица Европске уније. У прилог томе говоре показатељи развијености тржишта осигурања – однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику.

² Извештај је базиран на подацима које су друштва за осигурање дужна да достављају Народној банци Србије, а чија исправност није била предмет непосредне контроле Народне банке Србије. При анализи тржишта осигурања потребно је имати у виду да су промене у овом извештају посматране у односу на податке друштава за осигурање која су пословала у 2015. години.

³ Извор: *Global economic prospects, World Bank, January 2017; Global insurance review 2016 and outlook 2017/18, Swiss Re, November 2016; World insurance in 2015, Swiss Re, Sigma No 3/2016, Jun 2016* и Народна банка Србије.

Према учешћу премије у процењеном бруто домаћем производу у 2015. години од 2,0%, Србија је на 61. месту на свету, док овај показатељ за земље чланице Европске уније износи чак 7,6%. Међутим, у поређењу с групом земаља у развоју с просеком од 2,9% и земљама централне и источне Европе, чији је просек 1,9%, као и с обзиром на то да се земље као што су Румунија и Турска налазе иза Србије, може се закључити да је Србија на задовољавајућој позицији.

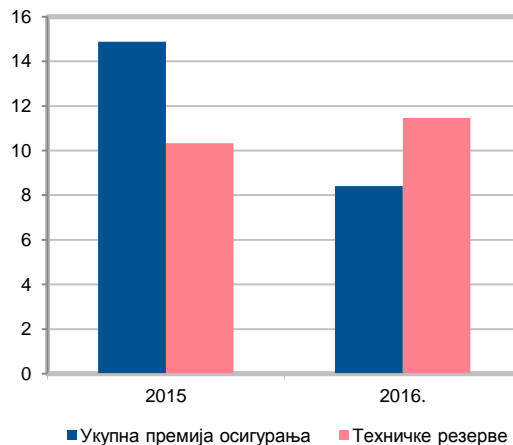
Графикон 3.1.1. **Компарација показатеља развијености сектора осигурања** (у 2015)

Извор: Swiss Re, Sigma No 3/2016 и НБС.

Према премији по становнику у 2015. години од 103 америчка долара или 94 евра, Србија заузима 67. место у свету. Исти показатељ за земље чланице Европске уније износи 2.412 америчких долара, за земље региона централне и источне Европе 166 америчких долара, а за земље у развоју 135 америчких долара. На првом месту у свету су Кајманска острва са 12.619 америчких долара, следи Швајцарска, док Словенија са 1.058 америчких долара и Хрватска са 299 америчких долара заузимају 31, односно 52. место.

Графикон 3.1.2. **Реално кретање укупне премије и техничких резерви** (у %)

Извор: НБС.

У 2016. години премија у процењеном БДП-у у Србији имала је учешће од 2,1%, док је премија по становнику износила 108 долара или 102 евра.

Развој тржишта осигурања у Србији, мерен реалним растом премије, показује задржавање позитивног тренда.

У укупном финансијском сектору (банке, осигурање, лизинг и добровољни пензијски фондови)⁴ осигурање по билансној суми, капиталу и броју запослених заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2016. години, која је износила 3.556 млрд динара, банке учествују са 91,2%, а друштва за осигурање са 6,1%.

Табела 3.1.1. Учешће у укупном финансијском сектору
(у %)

	Банке		Лизинг		Осигурање		ДПФ	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Билансна сума	916	912	18	19	5.8	6.1	0.9	0.9
Капитал	92.2	914	1.2	1.2	6.7	7.3		
Број запослених	68.0	67.5	1.2	1.1	30.5	31.0	0.3	0.3

Извор: Народна банка Србије

⁴ Осим платних институција и институција електронског новца.

3.2. Учесници на тржишту

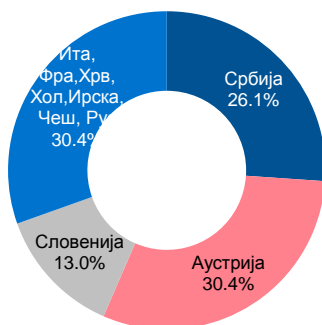
Друштва за осигурање

У 2016. години у Србији су пословала 23 друштва за осигурање, или за једно⁵ друштво мање него у претходној години. Искључиво пословима осигурања бави се 19 друштава, а само пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бави се пет друштава, искључиво неживотним осигурањем њих осам, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава.

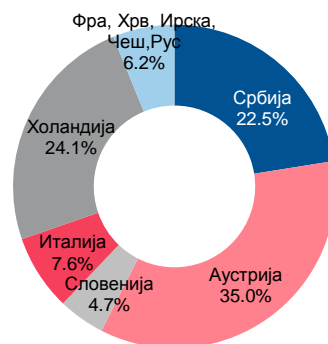
Посматрано према власничкој структури капитала, од 23 друштва за осигурање у 2016. години, њих 17 је у већинском страном власништву.

Уласком на тржиште иностраних компанија добијањем гринфилд лиценци или процесом приватизације, друштва за осигурање у страном власништву у 2016. години бележе преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања са 94,1%, премији неживотних осигурања са 62,5%, укупној имовини са 77,5%, као и у броју запослених са 68,7%.

Графикон 3.2.1. Структура друштава за осигурање Србије према власништву (у 2016)

Графикон 3.2.2. Билансна сума друштава за осигурање Србије према власништву (у 2016)

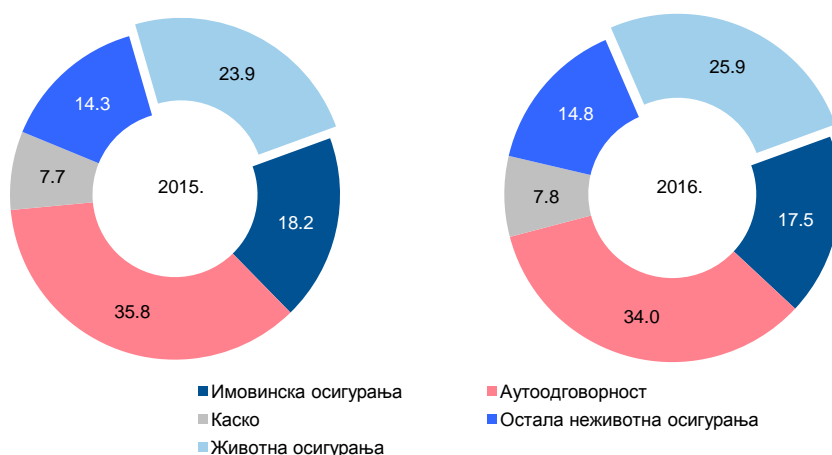
Извор: НБС.

⁵ Народна банка Србије је једном друштву за неживотно осигурање дала сагласност за добровољну ликвидацију у мају 2016. године.

Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествује и: 19 банака и 5 давалаца финансијског лизинга, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 89 правних лица (друштава за посредовање у осигурању и друштава за заступање у осигурању) и 95 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника).

Графикон 3.3. Укупна премија према врстама осигурања
(у 2015. и 2016. у %)

Извор: НБС.

3.3. Структура портфеља осигурања

У 2016. години друштва за осигурање су остварила укупну премију у висини од 89,1 млрд динара (722 млн евра или 761 млн USD)⁶, што представља номинално и реално повећање од 10,1% и 8,4%, респективно.

У структури премије у 2016. години учешће неживотних осигурања износило је 74,1%, док се учешће животних осигурања повећало са 23,9% у 2015. години на 25,9% у 2016. години, захваљујући оствареном порасту премије животних осигурања од 19,4% у односу на претходну годину.

⁶ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2016. године.

У структури укупног портфеља само пет врста неживотних осигурања: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање имовине од пожара и других опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила – учествује са 64,1%.

Аутоодговорност, као обавезно осигурање, у 2016. години задржава водеће учешће у укупној премији са 34,0%, а затим следе животна осигурања са 25,9% и имовинска осигурања са 17,5%.

Осигурање од последица незгоде, које обухвата, између осталог, и обавезна осигурања као што су осигурање путника у јавном саобраћају и осигурање запослених од повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом, у 2016. години бележи учешће од 4,9%.

Осигурање од аутоодговорности бележи раст премије од 4,3%, а имовинска осигурања од 5,8% у односу на претходну годину. Осигурање моторних возила – каско, након прекида тренда пада премије у Т3 2015. године, и у 2016. остварује години раст од 11,0%, уз благо повећање учешћа у укупној премији, које износи 7,8%.

Поређењем учешћа премије добровољног здравственог осигурања уочава се његов раст са 2,0% у 2015. години на 2,5% у 2016. години, што је резултат знатног номиналног раста ове премије од 40,6%. При томе, нешто мање од три четвртине тржишта покривају два друштва за осигурање.

Посматрано према рангу пет највећих друштава за осигурање по укупној премији и премији животних осигурања дошло је до промене на петом месту, док је посматрано по премији неживотних осигурања дошло до промене на четвртом и петом месту.

Пет највећих друштава за осигурање по укупној премији, премији животних осигурања и премији неживотних осигурања учествују у укупним наведеним категоријама свих друштава за осигурање са 74,9%, 82,0% и 78,9%, респективно.

Табела 3.3.1. Ранг листа пет највећих друштава за осигурање

(у мил.дин, у %)

	2015			2016			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
према критеријуму укупне премије							
Дунав	21461	26.5	1	22893	25.7	1	-
Generali	18633	23.0	2	19830	22.2	2	-
ДДОР	9408	11.6	3	10330	11.6	3	-
Wiener	7872	9.7	4	9510	10.7	4	-
Триглав	3405	4.2	6	4229	4.7	5	раст
Уника нж	4190	5.2	5	3572	4.0	7	пад
према критеријуму премије неживотних осигурања							
Дунав	20154	32.7	1	21537	32.6	1	-
Generali	12034	19.5	2	12858	19.5	2	-
ДДОР	8629	14.0	3	9282	14.1	3	-
Wiener	4048	6.6	5	4422	6.7	4	раст
Триглав	3326	5.4	6	3963	6.0	5	раст
Уника нж	4190	6.8	4	3572	5.4	6	пад
према критеријуму премије животних осигурања							
Generali	6598	34.1	1	6972	30.1	1	-
Wiener	3825	19.8	2	5089	22.0	2	-
Grawe	3215	16.6	3	3563	15.4	3	-
Уника жив	1818	9.4	4	1831	7.9	4	-
Societe Gen	465	2.4	8	1506	6.5	5	раст
Дунав	1307	6.7	5	1355	5.9	6	пад

Извор: Народна банка Србије

Посматрано по каналима продаје, највећи део *укупне премије* је у 2016. години остварено преко: друштава за осигурања (61%), техничких прегледа (12%), банака (8%) и посредника (8%).

Кад је реч о премији *неживотних осигурања*, сама друштва за осигурање прикупила су 64% укупне премије неживотних осигурања, технички прегледи 17% и посредници 10%. Притом, банке обезбеђују чак 74% укупне премије осигурања кредита, а технички прегледи 36% укупне премије осигурања од одговорности због употребе моторних возила.

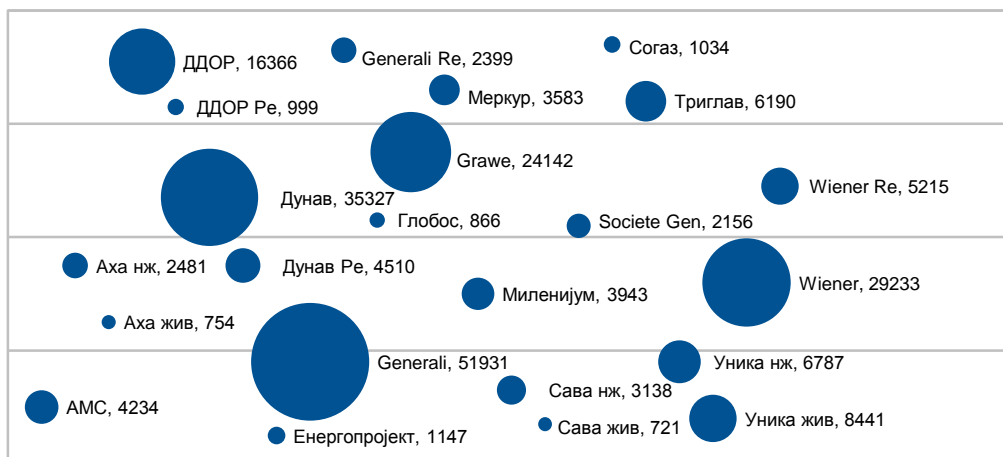
Код укупне премије *животних осигурања*, највише се обезбеђује путем продаје: друштава за осигурање (54%), банака (23%) и физичких лица – предузетника (12%).

3.4. Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансном сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, повећан је у 2016. години у поређењу са 2015. годином за 12,4% и износи 215,6 млрд динара.

Графикон 3.4.1. **Билансне суме друштава за осигурање**
(на дан 31. 12. 2016, у млн RSD)

Извор: НБС.

Посматрано према висини билансне суме, у 2016. години није дошло до промена у ранг-листи пет највећих друштава за осигурање, која у укупној билансној суми свих друштава за осигурање учествују са 77,5%.

Табела 3.4.1. Ранг листа пет највећих друштава за осигурање према критеријуму билансне суме

(у мил.дин, у %)

	2015			2016			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Generali	43709	24.5	1	51931	25.6	1	-
Дунав	31774	17.8	2	35327	17.4	2	-
Wiener	24762	13.9	3	29233	14.4	3	-
Grawe	20871	11.7	4	24142	11.9	4	-
ДДОР	15332	8.6	5	16366	8.1	5	-

Извор: Народна банка Србије

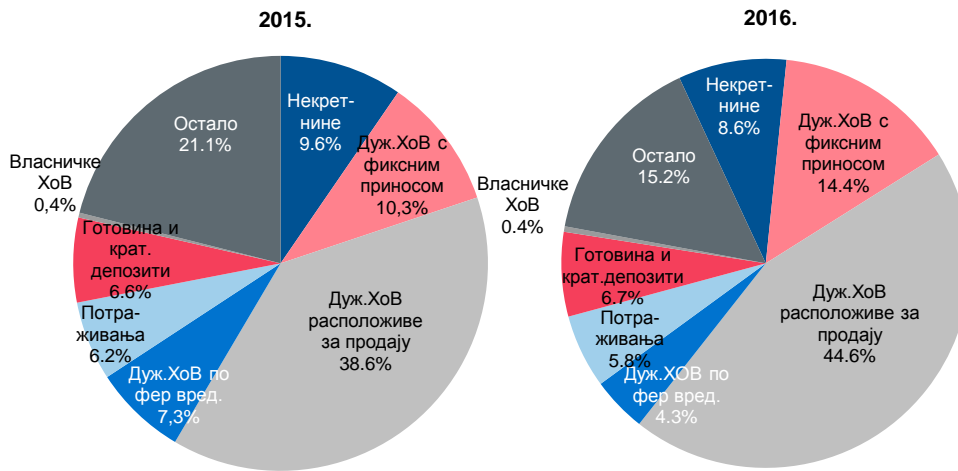
Структура активе

У структури активе друштава за осигурање, са стањем на дан 31. децембра 2016. године, највећи део односио се на дужничке хартије од вредности, и то дужничке хартије од вредности: расположиве за продају (44,6%), с фиксним приносом (14,4%) и које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (4,3%), иза којих су следили: некретнине, постројења и опрема (8,6%), готовина и краткорочни депозити (6,7%), потраживања (5,8%), власничке хартије од вредности (0,4%) и остало⁷.

У поређењу са 2015. годином може се закључити да, с једне стране, дужничке хартије од вредности расположиве за продају повећавају претежно учешће бележењем знатног раста по стопи од 29,6%, док, с друге стране, некретнине и потраживања смањују учешће у укупној активи.

⁷ Остало обухвата: нематеријална улагања, гудвил, софтвер и остала права, учешћа у капиталу, остали дугорочни финансијски пласмани (осим дужничких ХоВ с фиксним приносом), остала дугорочна средства, одложена пореска средства, залихе, стална средства намењена продаји, остале ХоВ у оквиру финансијских пласмана, остали краткорочни финансијски пласмани, порез на додатну вредност, АВР и техничке резерве које падају на терет саосигурања и реосигурања,

Графикон 3.4.2. Структура активе
(на дан 31. 12. 2015. и 31. 12. 2016)

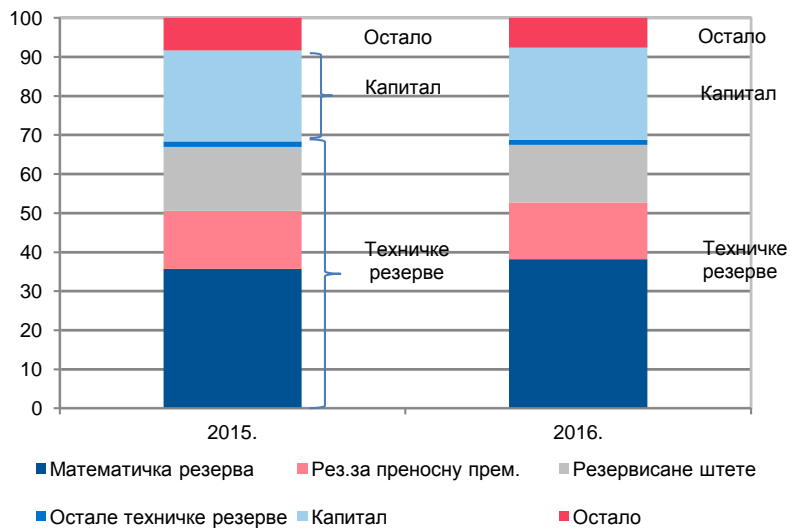

Извор: НБС.

Структура пасиве

У структури пасиве на дан 31. децембра 2016. године техничке резерве исказују учешће од 68,8%, а капитал и резерве од 23,6%.

Графикон 3.4.3. Структура пасиве
(у %)

Извор: НБС.

Капитал у износу од 50,8 млрд динара у 2016. години бележи раст по стопи од 13,4%, док техничке резерве у износу од 148,4 млрд динара бележе раст од 13,2%, при чему је најзначајније учешће у овим резервама имала математичка резерва, са стопом раста у 2016. години од 20,1%.

Техничке резерве у континуитету бележе и номиналан и реалан раст.

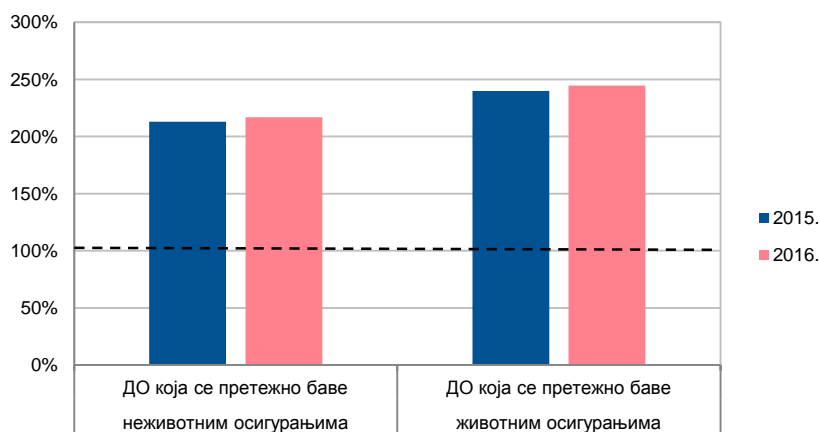
4. Показатељи пословања

4.1. Адекватност капитала

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе, као и од испуњености услова који се односе на адекватност капитала, а утврђени су као однос захтеване и расположиве маргине солвентности.

Расположива маргина солвентности сектора осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање) на дан 31. децембра 2016. године у Србији је износила 35,6 млрд динара, а захтевана маргина солвентности 15,2 млрд динара. На нивоу свих друштава за осигурање у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* **основни показатељ адекватности капитала** (однос расположиве маргине солвентности и захтеване маргине солвентности) износио је 217,0%, а код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* 244,7%.

Графикон 4.1.1. Адекватност капитала друштава за осигурање

Извор: НБС.

Способност друштва које се бави пословима *неживотних осигурања* да апсорбује ризик неадекватног ценовног нивоа премија, непредвидивих штета и неадекватног преноса ризика у саосигурање и реосигурање и др. (ризик осигурања) мери се, између осталог, и односом премије у самопридржају и укупног капитала, тј. **рацијом неадекватно одмерених ризика неживотних осигурања**. Премија у самопридржају представља апроксимацију преузетих ризика и треба да буде довољна за исплату штета и накнада из осигурања. У случају да премија није адекватно одмерена, да пренос ризика у саосигурање и реосигурање није извршен адекватно, као и у случају осталих ризика осигуравања, као гарант покрића се користи укупан капитал, односно његови делови.

Радио неадекватно одмерених ризика неживотних осигурања је у 2016. години на нивоу свих друштава за осигурање у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* износио 181,8%, а у 2015. години 189,2%. Ова промена је последица бржег раста капитала ових друштава за осигурање од раста премије у самопридржају.

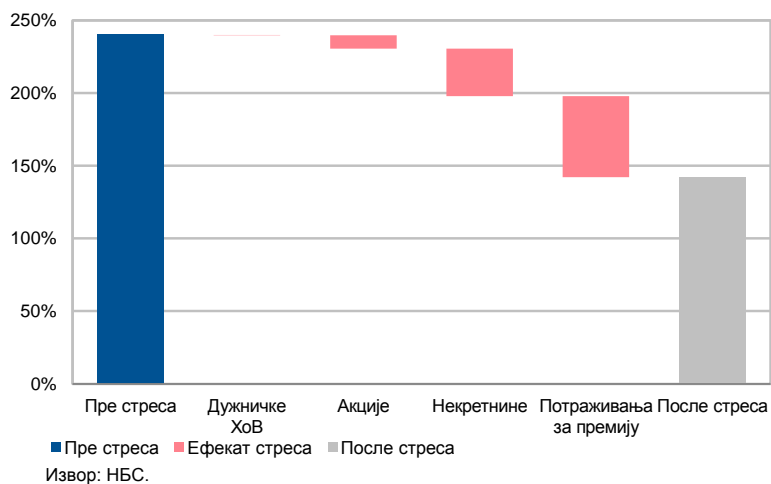
Радио неадекватно одмерених ризика животних осигурања, као однос укупног капитала и техничких резерви друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања*, смањен је на 27,0% у 2016. години, док је у 2015. години износио 28,1%. Кретање овог показатеља резултат је бржег раста математичке резерве од раста капитала.

Вредност наведеног односа у 2016. години указује на постојање „резерве” од 27,0% за случај неадекватно одмерених преузетих ризика ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

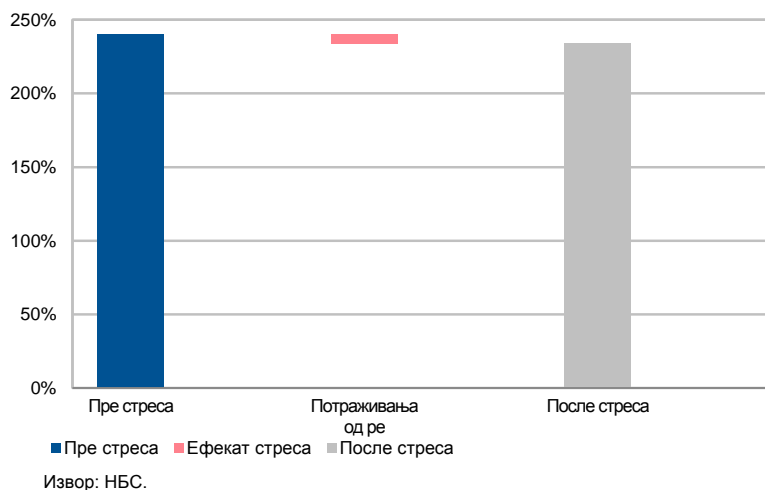
Резултати стрес-теста сектора осигурања у Србији

Народна банка Србије је у 2016. години, први пут, успешно спровела микрострес-тест сектора осигурања у Србији којим су била покривена три, међусобно независна, екстремна сценарија: (1) сценарио „Теже утрживе инвестиције” – губитак због смањења вредности дужничких хартија од вредности, акција, некретнина и потраживања за премију, (2) сценарио „Реосигурање” – губитак због неизвршења обавезе од стране реосигураваача/ретроцесионара и (3) „Актуарски” сценарио – губитак због повећане смртности услед пандемије сличне шпанском грипу и недовољности резервације за штете. Након анализе издато је саопштење за јавност о стабилности сектора осигурања и у случају реализације екстремних шокова, док су појединим друштвима која су се издвојила према повишеном нивоу ризика упућене препоруке како би побољшала управљање ризицима.

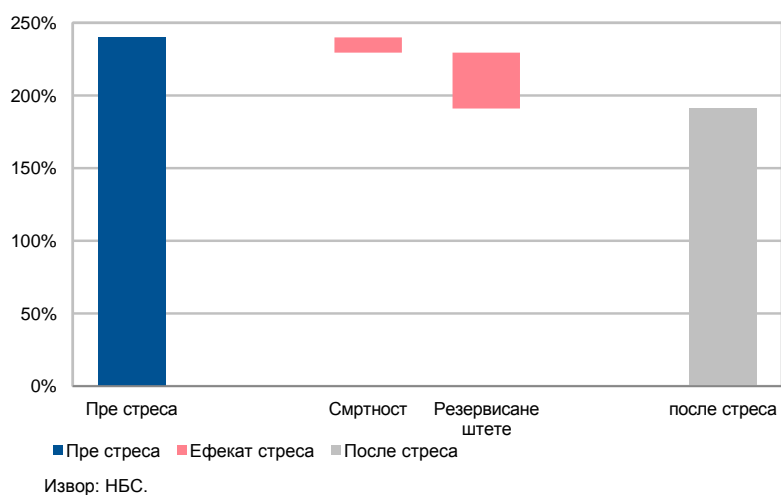
Графикон 4.1.2. Србија - ефекат сценарија "теже утрживе инвестиције" на адекватност капитала

Графикон 4.1.3. Србија - ефекат сценарија "реосигурање" на адекватност капитала

Графикон 4.1.4. Србија - ефекат "актуарског" сценарија на адекватност капитала

Највећи ефекат на адекватност капитала би имао први сценарио, пре свега због смањења вредности некретнина и потраживања за премију, а затим трећи сценарио, углавном услед повећања техничких резерви, док други сценарио не би имао значајан ефекат.

4.2. Квалитет имовине

Посматрано према учешћу нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања у укупној активи друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, тј. **рацију теже утрживе активе**, који у 2015. износи 19,9%, а у 2016. години 18,7% – уочава се успоренији раст наведених облика улагања у односу на раст укупне активе у 2016. години.

Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* наведени показатељ је смањен са 2,6% у 2015. години на 2,3% у 2016. години. На промену његове вредности у 2016. години у односу на 2015. годину утицао је раст укупне активе.

Поред способности друштва да обрачун премија буде на нивоу довољном за накнаду штета, неопходно је обезбедити и њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити с проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

Показатељ потраживања, као однос потраживања за премију и укупне уговорене премије на нивоу свих друштава за осигурање која су се претежно бавила *неживотним осигурањима*, благо је смањен са 8,9% у 2015. години на 8,8% у 2016. години, што је последица бржег раста укупне уговорене премије од потраживања за премију.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* учешће потраживања у укупној уговореној премији благо је смањено – са 2,9% у 2015. на 2,6% у 2016. години.

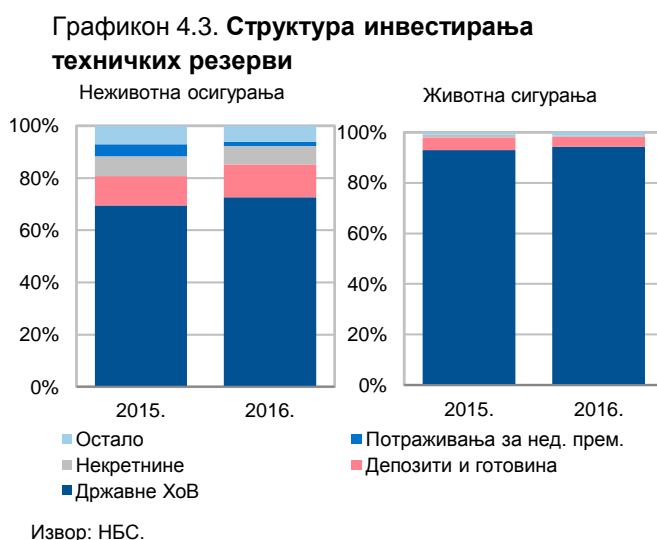
4.3. Инвестирање средстава техничких резерви

Ради обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује очување и увећање њихове реалне вредности како би се створили услови за измирење преузетих обавеза у целини и у року како у садашњем тако и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је

дужно да средства инвестира на начин којим се води рачуна о профилу ризика и лимитима толеранције ризика (квалитативним и квантитативним), применом своје инвестиционе политике.

Посматрано укупно у Србији за сва друштва за осигурање, техничке резерве *неживотних осигурања* у 2016. години највећим делом биле су уложене у државне хартије од вредности 72,6%, депозите код банака и готовину 12,6%, некретнине 7,0% и потраживања за недоспеле премије 1,6%.

У структури инвестирања техничких резерви *животних осигурања* најзаступљеније је улагање у државне хартије од вредности са 94,3%, а затим следе депоновање код банака и готовина са 3,8%.

4.4. Реосигурање

Реосигурањем и саосигурањем врши се тзв. изравнавање ризика и заштита осигуравача од великих или масовних штета које могу угрозити пословање друштва. За део ризика који остане у самопридржају друштва, као апсорбер за неочекиване догађаје и неадекватан ценовни ниво премије служи његов капитал.

Рацио ретенције премије, као удео меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији, указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. Посматрано у односу на 2015. годину овај показатељ је у 2016. години благо повећан са 84,0% на 84,8% у друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*.

Посматрано по врстама осигурања, проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова и осигурању ваздухоплова, иза којих следе осигурање од опште одговорности, осигурање

робе у превозу, осигурање имовине од пожара и других опасности, осигурање финансијских губитака, осигурање шинских возила, осигурање од одговорности због употребе пловних објеката, остала осигурања имовине, осигурање јемства и осигурање кредита, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

У друштвима за осигурање која се претежно баве *животним осигурањем* овај показатељ у наведеном периоду креће се око 98%. Висока вредност овог показатеља у овим друштвима узрокована је преносом ризико дела премије у реосигурање, док штедни (као знатни већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигуравача.

4.5. Профитабилност

Сектор осигурања је у 2016. години остварио позитиван нето резултат, који је после опорезивања и расподеђивања дела добити износио 5,7 млрд динара.

На профитабилност друштава за осигурање указује вредност **комбинованог рација у самопридржају** (однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају, према меродавној премији у самопридржају). Вредност овог рација испод 100% указује на способност друштава за осигурање да из прикупљене премије исплате штете и покрију настале трошкове, док се за вредности овог показатеља изнад 100% претпоставља да друштва при одређивању висине премије узимају у обзир и потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима. Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* вредност комбинованог рација у самопридржају смањена је са 94,8% на крају 2015. године на 89,1% на крају 2016. године. Смањење овог рација у 2016. години резултат је бржег раста меродавне премије у самопридржају од раста меродавних штета и трошкова спровођења осигурања у самопридржају.

Рацио штета у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне премије у самопридржају), као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* смањен је са 53,4% на крају 2015. на 50,3% на крају 2016. године.

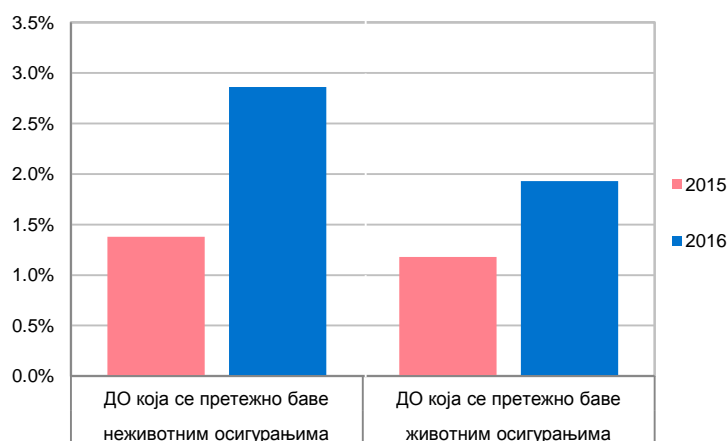

Benefit **рацио**⁸ код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* повећан је са 86,9% на крају 2015. на 90,1% на крају 2016. године.

Однос нето резултата и укупне активе – **ROA**, као мера приноса на укупну активу, оствареног ангажовањем средстава у пословима осигуравања, инвестирања и др., у 2016. години у друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* позитиван је и износи 2,9% (1,4% у 2015).

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* **ROA** у 2016. години наставља тренд бележења позитивних вредности и износи 1,9%, (1,2% у 2015).

Графикон 4.5. Однос нето резултата и укупне активе - RoA

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано укупно за сва друштва за осигурање у Србији, остварен је позитиван принос на укупну активу друштава, који износи 2,7%.

4.6. Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама, оно мора водити рачуна како о усклађености средстава и обавеза по рочности тако и о утрживости и квалитету својих средстава. С обзиром на то да су висина и тренутак настанка

⁸ Однос збира решених штета и промене техничких резерви, у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво да планира структуру својих средстава, пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

Посматрано према **показатељу усклађености ликвидне активе и обавеза**⁹ у сектору осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање), у 2016. износио је 163,1%, а у 2015. години 155,3%.

Кретање овог показатеља указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза у сектору осигурања.

5. Изречене мере надзора које се јавно објављују

Извештај о сектору осигурања у Србији, у делу који се тиче супервизорских активности, објављује се без навођења имена конкретних субјеката надзора, осим у случају изрицања мера надзора за које је Законом о осигурању утврђено да припадају категорији мера које се јавно објављују. Реч је о мерама за које јавност може имати посебан интерес, а чије изрицање се у знатној мери одражава на пословање друштва за осигурање/реосигурање. Такве мере се одмах по изрицању објављују на интернет страници Народне банке Србије, а потом и у првом наредном тромесечном извештају о сектору осигурања.

У 2016. години (четврто тромесечје) донето је једно решење о изрицању мера надзора које се јавно објављују. Реч је о Решењу Г. бр. 7697 од 7. 10. 2016. године, којим је друштву „АМС осигурање” а.д.о. Београд, из поступка посредне контроле, наложена мера разрешења два члана управе (Вучета Мандић и Бранислава Белошевац – чланови Извршног одбора). Мера је наложена због утврђеног поступања супротног одредбама Закона о осигурању и утврђене одговорности именованих лица због незаконитости, односно неправилности у пословању овог друштва. Наиме, утврђено је да одређени извештаји Друштва који су јавно објављени или достављани Народној банци Србије нису веродостојни у погледу података о износима неликвидних средстава, ревалоризационих резерви с нереализованим резултатима, нематеријалне имовине, гарантног капитала и гарантне резерве. За именована лица утврђено је да су потписивали међусобно контрадикторне документе, као и да су вршили ретроактивне измене већ публикованих извештаја. Такође, утврђено је да нису примењивани пословни циљеви и пословна стратегија на начин утврђен пословним планом. Мера је донета ради спречавања даљег незаконитог и неправилног пословања Друштва и извршена је у датом року.

---

⁹ Ликвидна актива у овом извештају обухвата: финансијске пласмане, готовину, депозите код банака и остале непоменуте дугорочне финансијске пласмане, док обавезе обухватају: краткорочне обавезе, пасивна временска разграничења, резервисане штете и друге техничке резерве осигурања до годину дана.

6. Друштвена одговорност и заштита права грађана

Надзор над обављањем делатности осигурања врши се првенствено ради заштите грађана и привредних субјеката у својству осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица. Активности које спроводи Народна банка Србије усмерене су на одржавање сектора осигурања стабилним и солвентним како би он у сваком тренутку био у прилици да одговори својим обавезама. Међутим, финансијска потпора не значи сама по себи и непосредно извршење обавеза, услед чега се додатна пажња мора посветити том питању.

Постојећи регулаторни оквир, који је у примени од 2015. године, а с којим је сектор осигурања усклађен у 2016. години, дао је Народној банци Србије, као супервизору осигурања, читав низ нових механизма за непосредан утицај на квалитет услуга осигурања које се пружају грађанима и привреди. Циљ је да се омогући да услуге осигурања буду лако доступне, свима разумљиве, добровољне (где год законом није другачије утврђено), а да их дистрибуирају овлашћена и за то адекватно обучена лица.

Друштвено одговорна супервизија осигурања подразумева читав низ новоуспостављених активности, којима Народна банка Србије постиже наведене циљеве. У те сврхе, у надзору над делатношћу осигурања успостављена је сарадња са удружењима за заштиту потрошача, као и с другим контролним органима, пре свега Државном ревизорском институцијом.

Један од најзначајнијих резултата на том пољу, који је остварен у 2016. години, јесте регулисање неовлашћене, нетранспарентне и незаконите дистрибуције осигурања. Зауостављена је принудна продаја осигурања уз аутобуске карте на аутобуској станици „Београд” и дата забрана друштвима за осигурање да сличне моделе пословања примењују у другим градовима Републике Србије. Путници су ослобођени плаћања беспотребне ставке у цени аутобуске карте, али тиме нису оштећени у погледу услуге, с обзиром на то да су њихови ризици путовања већ покривени осигурањем путника у јавном превозу, које је дужан да уговори и финансира превозник. Такође, Народна банка Србије учествовала је у координираној акцији више надлежних органа с циљем спречавања принудног додавања ставке осигурања имовине на рачуне комуналних услуга, а потом је предузела низ активности с циљем да се услуге осигурања пласиране на овај начин уведу у оквире закона, а да се нова дистрибуција не врши до коначног регулисања статуса комуналних предузећа у погледу могућности наплате премије осигурања имовине.

Народна банка Србије врши строге контроле испуњавања обавезе предуговорног информисања уговарача осигурања, што ће чинити и у наредном периоду. Грађани треба да купују услуге осигурања које добро разумеју, које задовољавају њихове потребе, а за које им је недвосмислено саопштено под којим условима се закључују, које ризике покривају и на који начин се остварују

права из осигурања. Посебна пажња на овом пољу посвећује се колективним осигурањима.

Грађани који сматрају да су њихова права повређена у односу с друштвом за осигурање имају могућност да поднесу приговор том друштву, а Народна банка Србије је у 2016. години успоставила систем извештавања о броју и учесталости тих приговора, на основу којих се одређују и будуће контролне активности, чиме се додатно превентивно делује на смањење броја приговора, односно на решавање приговора у оквирима финансијске институције пре него што дође до обраћања надлежној организационој јединици Народне банке Србије за заштиту корисника финансијских услуга.

7. Закључак

Из упоредних показатеља за 2016. годину и претходну годину, издвајају се следеће промене у посматраној години:

- остварен је пораст билансне суме сектора осигурања за 12,4% и она износи 215,6 млрд динара;
- остварен је пораст капитала од 13,4% и он износи 50,8 млрд динара;
- остварено је повећање техничких резерви од 13,2%, које износе 148,4 млрд динара, као и инвестирање њиховог претежног износа у државне хартије од вредности како у животним тако и у неживотним осигурањима;
- укупна премија је достигла ниво од 89,1 млрд динара, уз стопу раста од 10,1%;
- учешће неживотних осигурања од 74,1% у укупној премији, уз перманентно смањивање, и даље је доминантно; премија неживотних осигурања бележи раст од 7,2%, при чему осигурање од одговорности због употребе моторних возила, имовинска осигурања и осигурање моторних возила – каско бележе раст;
- животна осигурања повећавају учешће у укупној премији са 23,9% на 25,9%;
- број друштава за осигурање смањен је са 24 на 23, док је број запослених од 10.954 остварио пораст по стопи од 0,9%.

Доношењем прописа којима се уређује делатност осигурања у Србији крајем 2014. године и у првој половини 2015. године створени су нормативни предуслови за значајан корак ка конвергенцији стања сектора осигурања у Србији нивоу развоја тог сектора у Европској унији како би се обезбедио ниво заштите корисника услуга осигурања у Србији који ће одговарати нивоу који

уживају та лица у Европској унији. У периоду израде наведених прописа, у Европској унији се примењивао оквир Солвентност 1, те је усклађивање домаће регулативе извршено с тим оквиром, а транспоновани су и поједини захтеви Солвентности 2, у складу с нивоом развоја тржишта осигурања у Србији. У складу с тиме, може се рећи да је у Србији у овом тренутку успостављен оквир Солвентност 1½. Наиме, имплементирани су поједине одредбе Солвентности 2 које се односе на квалитативне захтеве другог стуба (систем управљања који обухвата четири кључне функције: управљање ризицима, систем интерних контрола, интерну ревизију и актуарску функцију, као и сопствену процену ризика и солвентности – *ORSA*, супервизију засновану на процени ризика, *fit and proper* захтеве при лиценцирању субјеката надзора и др.).

Завршетком прве фазе стратешки опредељених активности на примени новог методолошког оквира – анализе усклађености регулативе, као и преласком на спровођење следеће две фазе – процена ефеката имплементације¹⁰ и усклађивање регулаторног оквира, обезбедиће се потпуна усклађеност делатности осигурања у Србији с правилима која важе у Европској унији, тј. још виши ниво стабилности сектора осигурања и заштите корисника услуга осигурања најкасније до приступања Србије Европској унији.

---

¹⁰ Ова фаза обухвата и спровођење квантитативне студије утицаја нових захтева Солвентности 2 на адекватност капитала и техничке резерве појединачних друштава и сектора осигурања у целини.